

๓๓

สังขาร

ปฏญญากิสังขาร สังขารตบแต่งให้เกิดเป็นบุญชั้นมนุษย์นี้ ใน ชมพูทวีป แสนโกฏจักรวาลอนันตจักรวาล มนุษย์มีมากน้อยเท่าไร อยู่ในปฏญญากิสังขารทั้งนั้น ส่วนทิพย์ กายโอปปาติกะ กำเนิดเกิด เป็นกายทิพย์ในชั้นจาตุมหาราช ดาวดึงสา ยามา ดุสิตา นิมมานรดี ปรนิมมิตวสวัตดี สวรรค์ ๖ ชั้นนี้เรียกว่า **ปฏญญากิสังขาร** สังขารอันบุญตบแต่งทั้งนั้น

รูปพรหมอีก ๑๖ ชั้น พรหมปาริฉัชา พรหมบุโรหิตา มหาพรหมมา ปริตตภา อัมปมาณาภา อาภัสสรา ปริตตสุภา อัมปมาณสุภา สุกกิดินหา อลัญญีลัตตา เวหัพผลา นี้ชั้น ๑๑

ส่วน อวิหา อตปปา สุตัสสา สุตัสสี อกนิฐฐา ทั้ง ๕ ชั้นนี้ เรียกว่าสุทธาวาส เป็นที่อยู่ของพระอริยบุคคล ชั้นพระอนาคามีผล-พระอนาคามีมรรค อยู่ในที่นี้ **รูปพรหมทั้ง ๑๖ ชั้นนี้เป็นปฏญญากิสังขารทั้งนั้น**

ส่วนอเนญซากิสังขาร สังขารในอรุปพรหม อากาสานัญจายตน วิญญานัญจายตน อากิณัจญญายตนะ เนวลัญญานา-ลัญญายตนะ **ในอรุปพรหมทั้ง ๔ นี้ ก็จัดเป็นอเนญซากิสังขาร** อีกเหมือนกัน ไม่ใช่ปฏญญากิสังขาร

อปฺปญฺญาภิสังขาร ต่ำกว่ามนุษย์ลงไป เรียกว่าอปฺปญฺญาภิสังขาร เกิดเป็นเปรตบ้าง เป็นอสุรกายบ้างเป็นสัตว์นรก ๔๕๖ ชุมลุ่มลึก ทุกข์ยากลำบากนัก **ในอบายภูมิทั้ง ๔ นี้ เรียกว่า อปฺปญฺญาภิสังขาร**

ฝ่ายสัตว์เดียรัจฉาน ก็เห็นปรากฏว่าตัวใหญ่ตัวเล็กน้อยน่าสมเพชเวทนา เปรต อสุรกาย เราไม่เห็นด้วยตา เป็นแต่เขาเขียนรูปไว้ให้ดู **มีจริง ๆ ไม่ต้องไปสงสัย** สัตว์นรก เปรต อสุรกายเหล่านี้ สัตว์เดรัจฉานเห็นปรากฏชัด นี่ได้ชื่อว่าอปฺปญฺญาภิสังขาร

อเนนฺดาภิสังขาร สังขารที่ไม่หวั่นไหว ตั้งแต่รูปสัตว์ อสัณฺณสัตว์ ที่ชั่วคราวนะ ไม่หวั่นไหวชั่วคราวหนึ่ง นี่ดำรับตำราท่านยกเอาแค่นี้

แต่ว่าอเนนฺดาภิสังขาร สังขารที่ไม่หวั่นไหว สังขารที่ไม่หวั่นไหวควระจัดสังขารที่บุญตบแต่งไม่ได้ บาปตบแต่งไม่ได้ ควรจะเป็นอเนนฺดาภิสังขาร

ส่วนโลกกันต์นรกก็ไปหมกหม้อยู่ในนั้น ไปทนทุกข์เวทนาอยู่ในโลกกันต์นรก นั่นจะจัดเป็นอเนนฺดาภิสังขารได้ไหมละ ก็มันยังไปเกิดมาเกิดอยู่ ถ้านิพพานก็ได้ เป็นอเนนฺดาภิสังขาร ที่ไม่หวั่นไหวด้วยโลกธรรมทั้ง ๔ ทั้ง ๔ ไม่หวั่นไหวด้วยโลกธรรมทั้ง ๔ นี่เป็นอเนนฺดาภิสังขารได้

อเนนฺดาภิสังขารเหล่านี้ ก็มีหวั่นไหวอยู่ เคลื่อนไปมาอยู่ ดิน

ฟ้า ลม อากาศ วิญญาณธาตุล้วน ธาตุล้วนๆ ไม่เกี่ยวข้องกับอะไร
นั้นแน่ควรจะเป็นอเนกชาภิสังขาร

แต่ว่าสังขารในที่นี้ท่านประสงค์เอาอสังขณีสัตว์ อรูปสัตว์
เป็นอเนกชาภิสังขาร ให้รู้จักหลักอันนี้

จากพระธรรมเทศนาเรื่อง “ติลักขณาทิคำถา”

๑ สิงหาคม ๒๔๙๗